

Стална конференција
градова и општина

Савез градова и општина Србије

ЛОКАЛНИ ПЛАН УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ ЗА ТЕРИТОРИЈУ ОПШТИНЕ ЧАЈЕТИНА 2019 - 2028

САДРЖАЈ

Предговор

УВОДНА РАЗМАТРАЊА	4
ПРОФИЛ ЗАЈЕДНИЦЕ	7
ЛИСТА ПОЈМОВА, ИЗРАЗА И СКРАЋЕНИЦА	9
КЛАСИФИКАЦИЈА ОТПАДА	11
СУБЈЕКТИ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ ЧАЈЕТИНА.....	12
УЛАЗНИ ПОДАЦИ ИЗ ПРОЦЕСА КОНСУЛТАЦИЈА	13
1. ОЧЕКИВАНЕ ВРСТЕ, КОЛИЧИНЕ И ПОРЕКЛО УКУПНОГ ОТПАДА	14
2. ОЧЕКИВАНЕ ВРСТЕ, КОЛИЧИНЕ И ПОРЕКЛО ОТПАДА КОЈИ ЋЕ БИТИ ИСКОРИШЋЕН ИЛИ ОДЛОЖЕН У ОКВИРУ ТЕРИТОРИЈЕ ОБУХВАЋЕНЕ ПЛАНОМ.....	17
3. ОЧЕКИВАНЕ ВРСТЕ, КОЛИЧИНЕ И ПОРЕКЛО ОТПАДА КОЈИ ЋЕ СЕ ОТПРЕМИТИ У ДРУГЕ ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	17
4. ЦИЉЕВИ У УПРАВЉАЊУ ОТПАДОМ	18
5. ЦИЉЕВИ КОЈЕ ТРЕБА ОСТВАРИТИ У ПОГЛЕДУ ПОНОВНЕ УПОТРЕБЕ И РЕЦИКЛАЖЕ ОТПАДА	19
6. ПРОГРАМ САКУПЉАЊА ОТПАДА ИЗ ДОМАЋИНСТАВА.....	21
7. ПРОГРАМ САКУПЉАЊА ОПАСНОГ ОТПАДА ИЗ ДОМАЋИНСТВА	23
8. ПРОГРАМ САКУПЉАЊА КОМЕРЦИЈАЛНОГ ОТПАДА	23
9. ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ИНДУСТРИЈСКИМ ОТПАДОМ.....	23
10. УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ КОЈИ ПРИПАДА ПОСЕБНИМ ТОКОВИМА	24
11. ПРОГРАМ СМАЊЕЊА КОЛИЧИНА БИОРАЗГРАДИВОГ И АМБАЛАЖНОГ ОТПАДА У КОМУНАЛНОМ ОТПАДУ.....	28
12. ЛОКАЦИЈА ПОСТРОЈЕЊА ЗА САКУПЉАЊЕ ОТПАДА, ТРЕТМАН, ОДНОСНО ПОНОВНО ИСКОРИШЋЕЊЕ И ОДЛАГАЊЕ ОТПАДА, УКЉУЧУЈУЋИ ПОДАТКЕ О ЛОКАЦИЈСКИМ УСЛОВИМА	30
13. ПРОГРАМ РАЗВИЈАЊА ЈАВНЕ СВЕСТИ О УПРАВЉАЊУ ОТПАДОМ	30
14. МЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ КРЕТАЊЕ ОТПАДА КОЈИ НИЈЕ ОБУХВАЋЕ ПЛАНОМ И МЕРЕ ЗА ПОСТУПАЊЕ СА ОТПАДОМ КОЈИ НАСТАЈЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА	32
15. НАДЗОР И ПРАЋЕЊЕ ПЛАНИРАНИХ АКТИВНОСТИ И МЕРА.....	34
16. ПРОЦЕНА ТРОШКОВА И ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА ЗА ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ..	35
17. РОКОВИ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПЛАНИРАНИХ МЕРА И АКТИВНОСТИ.....	37
18. ЗАКЉУЧАК.....	38
ИЗВОРИ ПОДАТАКА.....	39

Полазећи од чињенице да се становништво наше општине углавном бави делатностима као што су туризам и пољопривреда, општина Чајетина има обвезу да трајно реши питања чврстог отпада, отпада животињског порекла као и отпадних вода. Првенствено због развоја туризма, али пољопривреда и сточарство који су директној функцији туризма, где производња сувомеснатих производа генерише велике количине споредних производа животињског порекла које морамо на адекватан начин уклањати.

Наш главни циљ је да општину Чајетина прогласимо еколошком општином до 2021. године. Знамо да је ово можда преамбициозан циљ и озбиљан подухват, али ако имате могућности, ресурсе и знање, ништа није немогуће. Општина Чајетина последњих петнаест година пуно тога је урадила у овој области, део смо Регионалног центра за управљање отпадом „Дубоко“ где, као једна од ретких локалних самоуправа, одлажемо укупне количине сакупљеног комуналног отпада са наше територије. Радили смо на санацији дивљих депонија, започели смо изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода на Златибору, у плану су слична постројења у Чајетини, као и у мањим сеоским срединама где је концентрисан већи број становништва и постоји потреба за мањим типом оваквих постројења.

Све ово радимо како бисмо живели у квалитетној и што боље уређеној животној средини. Бројни туристи који долазе и угоститељски објекти који се граде, као и пратећи садржаји захтевају клијентелу високе категорије и сигурно да наши гости не желе да дођу у средину која није уређена, чиста и где еколошка свест није подигнута на високи ниво. И управо сви поменути чиниоци развоја наше општине, захтевају један озбиљан приступ теми као што је управљање отпадом.

У већем делу света управљање отпадом јако добро је регулисано, и шта више представља озбиљан бизнис, наша мала општина нема очекивања када је зарада по овом основу у питању, али циљ нам је да направимо систем који функционише и који је самоодржив гледајући на дуже стазе. Почетни корак, који доприноси остварењу задатих циљева, јесте изградња модерног рециклажног дворишта и успостављање функционалног система примарне селекције отпада на месту настанка. Трудићемо се да систем буде једноставан, добро организован и лак за примену, али као и за све, потребна је добра сарадња и разумевање свих нас који овде живимо и радимо како би нови систем сакупљања отпада заживео и дао очекиване резултате.

Учимо на искуствима скандинавских земаља, пре свега Шведске, која је лидер у овој области, и наша велика подршка уз Сталну конференцију градова и општина при изради овог плана. Трудићемо се да све што смо амбициозно планирали и остваримо, оправдамо поверење грађана, посетилаца и сарадника јер на крају ово је план којим се улаже у будућност свих нас!

*Председник општине Чајетина
Милан Стаматовић*

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Законом о управљању отпадом ("Сл. гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010 и 14/2016) прописана је обавеза јединици локалне самоуправе да донесе локални план управљања отпадом, који треба да је усаглашен и са Стратегијом управљања отпадом за период од 2010-2019 ("Сл. гласник РС", бр. 29/2010) (у даљем тексту: Стратегија).

Јединица локалне самоуправе уређује, обезбеђује, организује и спроводи управљање комуналним, односно инертним и неопасним отпадом на својој територији, као и поступак наплате услуга у области управљања отпадом.

Локални план управљања отпадом за општину Чајетина 2019-2028. године (у даљем тексту: План) представља стратешки документ којим су дефинисани средњорочни циљеви и услови за поступање отпадом кроз: преиспитивање постојећих начина сакупљања, транспорта, складиштења, третмана и одлагања отпада, као и увођење система раздвајања и поновне употребе отпада, у складу са националним и ЕУ законодавством из области управљања отпадом и из области заштите животне средине. Планом су такође дефинисане кључне активности, носиоци активности, остали учесници, рокови, потребна средства, као и укупна планирана и приоритетна финансијска улагања.

Полазне основе за активности које су предузете на изради и реализацији Плана су циљеви, начела и принципи дефинисани у оквиру Стратегије, Закона о управљању отпадом ("Службени гласник РС", број 36/2009, 88/2010 и 14/2016), Закона о амбалажи и амбалажном отпаду ("Службени гласник РС", број 36/2009), Закона о заштити животне средине ("Службени гласник РС", број 135/2004, 36/2009, 36/2009-др. закон, 43/2011-одлука УС и 14/2016) и Регионалног плана управљања отпадом.

Планом управљања отпадом обезбеђује се достизање циљева Стратегије кроз:

- квалитетнију организацију сакупљања, одношења и одлагања комуналног чврстог отпада на безбедан начин;
- успостављање система рециклаже и поновне употребе компонената из комуналног отпада;
- обезбеђивање инфраструктуре за управљање комуналним отпадом, као и опремање центра за сакупљање кабастог и другог отпада;
- осигурање стабилних финансијских ресурса и
- развијање јавне свести на свим нивоима друштва о проблематици отпада.

Разлози за ревизију Локалног плана управљања отпадом за територију општине Чајетина за период 2014-2019

Локални план управљања отпадом за територију општине Чајетина за период 2014-2019 („Службени лист општине Чајетина“, бр. 11/2014), усвојен је од стране Скупштине општине Чајетина 2014. године, у складу са обавезама јединице локалне самоуправе које су произиласиле из важећег Закона о управљању отпадом.

Прелазак на регионални концепт управљања отпадом, који подразумева да се отпад селектује на месту настанка (примарно) пре доласка на завршну селекцију, на регионалну депонију Дубоко, као и измене прописа из области управљања отпадом, до којих је у међувремену дошло, довели су до потребе за ревизијом важећег локалног плана. Како је чланом 14. Закона о управљању отпадом предвиђено да се планови управљања отпадом

доносе за период од 10 година, а поново се разматрају сваких пет година и по потреби ревидирају и доносе за наредних 10 година, приступило се ревизији Локалног плана управљања отпадом и изради новог Плана за период од 2019-2028. године.

Осврт на реализацију Локалног плана управљања отпадом за територију општине Чајетина за период 2014-2019

Планом управљања отпадом за територију општине Чајетина за период од 2014-2019. године реализоване су следеће активности:

- обухват сакупљања комуналног отпада успостављен на целој територији општине;
- очишћене све дивље депоније на територији општине;
- затворена и санирана депонија/сметлиште Брегови на Златибору;
- успостављен претовар комуналног отпада, како би се смањили трошкови транспорта до удаљене регионалне депоније Дубокоу Ужицу;

Систем одвојеног сакупљања отпада, иако планиран, није заживео и није дао очекиване резултате. Такође, није обезбеђено место за сакупљање посебних токова отпада нити успостављен рад рециклажног центра и рециклажног дворишта, где би се сакупљао кабасти отпад, посебни токови отпада, као и опасан отпад из комуналног отпада.

Изузеци од примене

У складу са изузецима од примене дефинисаних Законом о управљању отпадом, овај план се не односи на гасовите материје које се испуштају у атмосферу, земљу (in situ=lat. на лицу места) укључујући неископану контаминирану земљу и грађевине трајно повезане са земљиштем, неконтаминирано земљиште и друге материјале из природе ископане током грађевинских активности где је извесно да ће материјал бити коришћен у грађевинске сврхе у свом природном облику на градилишту на ком је ископан, радиоактивни отпад, деактивирани експлозиве, фекалије, сламу и друге природне безопасне пољопривредне или шумске материјале коришћене у пољопривреди, шумарству или за производњу енергије од такве биомасе кроз процесе или методе, који не штете животној средини или угрожавају здравље људи, муљ из канализационих система и садржај септичких јама, отпадне воде, споредне производе животињског порекла, укључујући и добијене производе на које се примењују прописи у области ветеринарства, осим оних који су намењени за спаљивање, коришћење у постројењима за биогаз или постројењима за компостирање или одлагање на санитарну депонију под посебним условима, у складу са посебним прописом, лешеве животиња које нису заклане, као и на убијене животиње у циљу искорењивања епизоотичне болести, а које су одложене у складу са прописима у области ветеринарства, као и отпад који настаје при истраживању, ископавању, експлоатацији, припреми и складиштењу минералних сировина.

Начела у управљању отпадом

Управљање отпадом заснива се на следећим начелима:

1) Начело избора најоптималније опције за животну средину - установљава, за дате циљеве и околности, опцију и комбинацију опција која даје највећу добит или најмању штету за животну средину у целини, уз прихватљиве трошкове и профитабилност, како дугорочно, тако и краткорочно.

2) Начело самодовољности - подразумева успостављање интегрисане и одговарајуће мреже постројења за поновно искоришћење и одлагање мешаног комуналног отпада из домаћинства, узимајући у обзир најбоље доступне технике, у складу са Законом о управљању отпадом. Ова мрежа треба да омогући одлагање или поновно искоришћење отпада у једном од најближих одговарајућих постројења, најприменијим методама и технологијама.

3) Начело близине и регионалног приступа управљању отпадом-отпад се третира или одлаже што је могуће ближе месту његовог настајања, односно у региону у којем је произведен да би се у току транспорта отпада избегле нежељене последице на животну средину.

4) Начело хијерархије управљања отпадом - хијерархија управљања отпадом представља редослед приоритета у пракси управљања отпадом:

- превенција;
- припрема за поновну употребу;
- рециклажа;
- остале операције поновног искоришћења (поновно искоришћење у циљу добијања енергије и др.);
- одлагање.

5) Начело одговорности - произвођачи, увозници, дистрибутери и продавци производа који утичу на пораст количине отпада одговорни су за отпад који настаје услед њихових активности. Произвођач сноси највећу одговорност јер утиче на састав и особине производа и његове амбалаже.

6) Начело "загађивач плаћа" - загађивач мора да сноси пуне трошкове последица својих активности. Трошкови настајања, третмана односно поновног искоришћења и одлагања отпада морају се укључити у цену производа.

ПРОФИЛ ЗАЈЕДНИЦЕ

Географски положај

Чајетина се налази у југозападном делу Републике Србије. Граничи се са општинама Ужице, Ариље, Нова Варош, Прибој и са Републиком БиХ. Од регионалне депоније Дубоко удаљена је око 25км.

Административно припада Златиборском округу и заузима површину од 647 km². Највећи део територије општине Чајетина је таласаста висораван између река Сушице и Увца и планина Таре и Муртенице, са планинским масивом Златибора као средишним и главним делом.

И поред брдско-планинског карактера терена на повољан географски положај Општине утиче чињеница да преко њене територије пролазе магистрални путеви за Републику Црну Гору и Републику БиХ, затим пруга Београд-Бар, док се у непосредној близини налази аеродром Поникве.

Демографски подаци

Територија општине Чајетина се састоји од 21 месне заједнице, односно 25 насеља. Општина Чајетина, према попису становништва из 2011. године, броји 14.745 становника који живе у 5.136 домаћинстава.

Око 36% становништва живи у градској урбаној средини, у Чајетини и на Златибору, а осталих 64% у сеоским подручјима.

Сва насеља општине бележе значајан пад у броју становника, изузев насеља Златибор, Чајетина и села Мачкат и Крива Река, где је дошло до пораста броја становника, као резултат развоја туризма и других пратећих делатности. Села се карактеришу негативним природним прираштајем и одласком младих. Миграција становништва у оквиру општине се одвијала из сеоских средина.

Табела 1.: Приказ броја становника и домаћинстава по насељима општине 2011.године

Насеље	Број становника	Укупан бр. домаћинстава	Просечан бр. чланова домаћинстава	Број (или %) домаћинстава индивидуалног типа	Број (или %) домаћинстава у оквиру колективног становања (стамбених зграда)	Укупан број стамбених зграда	
1. Чајетина	3336	1063	3	723	340	17	
2. Златибор	2821	6748	0.4	3 ¹	5213	1535	324
3. Сирогојно	832	232	3.2	232	0	0	
4. Шљивовица	1118	475	2.9	475	0	0	
5. Рудине	144	81	1.96	81	0	0	
6. Рожанство	387	152	3	152	0	0	
7. Доброселица	364	173	2.34	173	0	0	
8. Љубиш	515	235	3	235	0	0	
9. Гостиље	302	183	2.46	183	0	0	
10. Даутовац		420	1.3	420	0	0	

¹У туристичкој сезони

11.Алин Поток	190	93	2.6	93	0	0
12.Мушвете	242	76	3.6	76	0	0
13.Крива Река	1157	303	3.7	303	0	0
14.Мачкат	905	223	3.6	223	0	0
15.Трипкова	303	145	2.5	145	0	0
16.Семегњево	183	124	2.4	124	0	0
17.Јабланица	709	313	2.9	313	0	0
18.Стубло	128	81	2.6	81	0	0
19.Бранешци	737	205	3.6	205	0	0
20.Голово	169	95	2.2	95	0	0
21.Трнава	200	100	2.8	100	0	0

Климатске карактеристике

Клима општине је условљена географским положајем и надморском висином терена. Златиборска површ је смештена између две велике природне целине, Панонске низије на северу и Јадранског мора на југу, па је изложена утицајима копна и мора. Како је делимично окружена висовима који не прелазе 1.500 m, отворена је ваздушним масама из разних праваца и њиховим утицајима. Због тога се клима ширег оквирног простора Златибора, а самим тим и општине, може сматрати умерено-континенталном (субалпском). Међутим, она је веома издиференцирана због различитих надморских висина терена и различите ортографске изложености ваздушним струјањима.

Клима овог подручја припада умерено-континенталном типу, са утицајем планинске климе. У ваздуху се налази висок проценат кисеоника и озона који су условљени географским положајем.

Ваздух је у току године на Златибору умерено влажан (на граници са умерено сувим) јер његова средња годишња релативна влажност износи 76%, са малим годишњим колебањима до 15%.

(Детаљнији опис профила заједнице дат је у прилогу А овог документа)

Географско, демографске карактеристике, као и привредне делатности на територији општине Чајетина резултирају одређене специфичности које су важне за даље планирање у управљању отпадом:

- Специфичности насељеног места Чајетина - огледа се у специфичној инфраструктури - велики број уских и стрмих улица, што отежава сакупљање и одвожење отпада у зимском периоду;
- Специфичности туристичког насеља Златибор - огледа се у присуству великог броја туристичко - угоститељских објеката (хотели, хостели, ресторани, апартмански смештај-објекти са више апартмана или станова различитих власника), као и у великим осцилацијама у броју туриста у зависности од смене туристичких сезона (летња и зимска), као и великом броју викенд објеката који су удаљени од саобраћајница којима се крећу комунална возила за сакупљање отпада;
- Специфичности планинског сеоског подручја - огледа се у два типа села: ушорена села и раштркана удаљена села;
- Специфична инфраструктура дуж магистралне саобраћајнице Београд-Јужни Јадран, подразумева постојање великог броја одморишта на којим је потребно обезбедити континуирано и адекватно одржавање комуналне хигијене;
- Велики број кланичара и прерађивача меса, што резултира велике количине споредних производа животињског порекла;

- Интензивне грађевинске активности, што захтева адекватна решења за одлагање отпада који настаје у процесу рушења и градње;
- Примарни и активни муљ из постројења за прећишћавање употребљаваних вода.

ЛИСТА ПОЈМОВА, ИЗРАЗА И СКРАЋЕНИЦА

Појмови, изрази и скраћенице у овом документу имају следеће значење:

- 1) **аерација** - проветравање (уношење кисеоника у процес компостирања);
- 2) **био отпад** јесте биоразградиви отпад из башти, паркова, од хране, кухињски отпад из домаћинства, ресторана, угоститељства и малопродајних објеката и сличанотпад из производње прехрамбених производа;
- 3) **власник отпада** јесте произвођач отпада, лице које учествује у промету отпада као посредни држалац отпада или правно или физичко лице које поседује отпад;
- 4) **дивља депонија** јесте место, јавна површина, на којој се налазе неконтролисано одложене различите врсте отпада и која не испуњава услове утврђене прописом којим се уређује одлагање отпада на депоније;
- 5) **дозвола** јесте решење надлежног органа којим се правном или физичком лицу одобрава сакупљање, транспорт, увоз, извоз и транзит, складиштење, третман или одлагање отпада и утврђују услови поступања са отпадом на начин који обезбеђује најмањи ризик;
- 6) **држалац** јесте произвођач отпада, физичко или правно лице које је у поседу отпада;
- 7) **индустријски отпад** јесте отпад из било које индустрије или са локације на којој се налази индустрија, осим јаловине и пратећих минералних сировина из рудника и каменолома;
- 8) **инертни отпад** јесте отпад који није подложен било којим физичким, хемијским или биолошким променама; не раствара се, не сагорева или на други начин физички или хемијски реагује, није биолошки разградив или не утиче неповољно на друге материје са којима долази у контакт на начин који може да доведе до загађења или угрози здравље људи;
- 9) **карактеризација отпада** јесте поступак испитивања којим се утврђују физичко-хемијске, хемијске и биолошке особине и састав отпада, односно одређује да ли отпад садржи или не садржи једну или више опасних карактеристика;
- 10) **класификација отпада** јесте поступак сврставања отпада на једну или више листа отпада које су утврђене посебним прописом, а према његовом пореклу, саставу и даљој намени;
- 11) **комерцијални отпад** јесте отпад који настаје у предузећима, установама и другим институцијама које се у целини или делимично баве трговином, услугама, канцеларијским пословима, спортом, рекреацијом или забавом, осим отпада из домаћинства и индустријског отпада;
- 12) **компостирање** јесте третман биоразградивог отпада под дејством микроорганизама, у циљу стварања компоста, у присуству кисеоника и под контролисаним условима;
- 13) **комунални отпад** јесте отпад из домаћинства (кућни отпад), као и други отпад који је због своје природе или састава сличан отпаду из домаћинства;
- 14) **медицински отпад** јесте отпад који настаје из објеката у којима се обавља здравствена заштита људи или животиња и/или са других места у којима сепружају здравствене услуге (издијагностике, експерименталног рада, лабораторија, чишћења, одржавања и дезинфекције простора и опреме), а обухвата неопасан и опасан медицински отпад;

15) **„мокри отпад“** јесте биоразградиви (биохемијски и биолошки активан) отпад у који спадају остатци од припремања хране, кухињски отпад из домаћинства, ресторана, угоститељства и малопродајних објеката и сличан отпад из производње прехранбених производа, отпад из башти и паркова (трава, лишће, једногодишње гране, летораста) и хладан пепео свих врста;

16) **најбоље доступне технике** јесу најбоље доступне технике у складу са законом којим се уређује интегрисано спречавање и контрола загађивања животне средине;

17) **неопасан отпад** јесте отпад који нема карактеристике опасног отпада;

18) **опасан отпад** јесте отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја можепроузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима, укључујући и амбалажу у коју је опасан отпад био или јесте упакован;

19) **оператер** јесте свако физичко или правно лице које, у складу са прописима, управља постројењем или га контролише или је овлашћен за доношење економских одлука у „области техничког функционисања постројења и на чије име се издаје дозвола за управљање отпадом;

20) **отпад** јесте свака материја или предмет садржан у листи категорија отпада (Q листа) који власник одбацује, намерава или мора да одбаци;

21) **отпад од грађења и рушења** јесте отпад који настаје у току обављања грађевинских радова на градилиштима или припремних радова који претходе грађењу објеката, као и отпад настао услед рушења или реконструкције објеката, а обухвата неопасан и опасан отпад од грађења и рушења;

22) **поновно искоришћење отпада** јесте било који поступак или метода којом се обезбеђује поновно искоришћење отпада;

23) **посебни токови отпада** јесу кретања отпада (истрошених батерија и акумулатора, отпадног уља, отпадних гума, отпада од електричних и електронских производа, отпадних возила и другог отпада) од места настајања, преко сакупљања, транспорта и третмана, до одлагања на депонију;

24) **посредник** јесте правно лице или предузетник који организује поновно искоришћење или одлагање отпада у име других лица, укључујући и посредника који не преузима отпад у посед;

25) **постројење за управљање отпадом** јесте стационарна техничка јединица за складиштење, третман или одлагање отпада, која заједно са грађевинским делом чини технолошку целину;

26) **произвођач отпада** јесте привредно друштво, предузеће или друго правно лице, односно предузетник, чијом активношћу настаје отпад и/или чијомактивношћу претходног третмана, мешања илидругим поступцима долази до промене састава или природе отпада;

27) **рециклажа** јесте поновна прерада отпадних материјала у производном процесу за првобитну или другу намену, осим у енергетске сврхе;

28) **складиштење отпада** јесте привремено чување отпада на локацији произвођача или власника и/или другог држаоца отпада, као и активност оператера у постројењу опремљеном и регистрованом за привремено чување отпада;

29) **сметлиште** јесте место где јединице локалне самоуправе одлажу отпад у полуконтролисаним условима, којим управља јавно комунално предузеће и које има одређену инфраструктуру (ограду, капију, булдожер), а тело депоније није изграђено у складу са прописом којим се уређује одлагање отпада на депоније (нема водонепропусни слој, дренажни систем за одвођење отпадних вода и др.);

30) **“суви отпад”** јесте отпад, који се може рециклирати, сагоревати као обновљиво гориво или безбедно одлагати, у који спадају: предмети малих габарита опште употребе (метални, дрвени, гумени, кожни, пластични, стаклени);

31) **трговац** јесте свако правно лице или предузетник који у своје име купује и продаје отпад, укључујући и трговца који не преузима отпад у посед;

32) **третман отпада** обухвата физичке, термичке, хемијске или биолошке процесе укључујући и разврставање отпада пре третмана, који мењају карактеристике отпада са циљем смањења запремине или опасних карактеристика, олакшања руковања са отпадом или подстицања рециклаже и укључује поновно искоришћење и рециклажу отпада;

33) **управљање отпадом** јесте спровођење прописаних мера за поступање са отпадом у оквиру сакупљања, транспорта, складиштења, третмана, односно поновног искоришћења и одлагања отпада, укључујући и надзор над тим активностима и бригу о постројењима за управљање отпадом после затварања и активности које предузима трговац и посредник;

34) **фармацеутски отпад** јесу сви лекови, укључујући и примарну амбалажу, као и сав прибор коришћен за њихову примену који се налазе код правног лица, односно предузетника који се бави делатношћу здравствене заштите људи и животиња, а који су постали неупотребљиви због истека рока употребе, неисправности у погледу њиховог прописаног квалитета, контаминирани амбалаже, проливања, расипања, који су припремљени, па неупотребљени, враћени од крајњих корисника или се не могу користити из других разлога, као и фармацеутски отпад из производње лекова и промета лекова на велико и мало и израде галенских, односно магистралних лекова и други фармацеутски отпад, а обухвата неопасан и опасан отпад;

ЕУ - Европска унија

КЈП Златибор - Комунално јавно предузеће Златибор

РЦУО ЈКП Дубоко - Регионални центар управљања отпадом Јавно комунално предузеће Дубоко

ДО - Дневни комунални чврсти отпад

ПВО - Посебне врсте отпада

ПТО - Посебни токови отпада

ПЕВГ - Полиетилен високе густине

НВО - Невладине организације

ЛПУО - Локални план управљања отпадом

ПСБ - Полихлоровани бифенили

ПСБ отпад-отпад, укључујући уређаје, објекте, материјале и течности које садрже, састоје се или су контаминирани

ПОПс - (engl. Persistent organic pollutants)-дуготрајне органске загађујуће супстанце

ЕИСП - (engl. Environmental infrastructure support programme) - Програм подршке животној средини

Abroll контејнери су контејнери са ролерима и посебном куком за прихват и навлачење на специјални камион

КЛАСИФИКАЦИЈА ОТПАДА

Према дефиницији у Закону о управљању отпадом, отпад је свака материја или предмет који власник одбацује, намерава или мора да одбаци. Врсте отпада су:

- комунални - отпад из домаћинства (кућни отпад), као и други отпад који је због своје природе и састава сличан отпаду из домаћинства;

- комерцијални - отпад који настаје у привредним субјектима, институцијама и другим организацијама, које се у целини или делимично баве трговином, услугама, канцеларијским пословима, спортом, рекреацијом или забавом, осим отпада из домаћинства и индустријског отпада;
- индустријски - отпад из било које индустрије или са локације на којој се налази индустрија, осим јаловине и пратећих минералних сировина из рудника и каменолома.

У зависности од опасних карактеристика које утичу на здравље људи и животну средину, отпад може бити:

- неопасан;
- инертни;
- опасан.

Израда Плана је основни корак у низу мера које је потребно спровести да би се успоставио систем управљања комуналним отпадом и решили проблеми у тој области на подручју општине Чајетина.

(Преглед законске регулативе на националном и локалном нивоу, као и законодавство ЕУ, дат је у прилогу Б овог документа)

СУБЈЕКТИ УПРАВЉАЊА ОПТАДОМ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ ЧАЈЕТИНА

Врсте субјеката

Субјекти надлежни за управљање отпадом јесу:

- 1) Општина Чајетина;
- 2) Комунално јавно предузеће Златибор (у даљем тексту: КЈП Златибор);
- 3) Регионални центар за управљање отпадом ЈКП Дубоко (у даљем тексту РЦУОД)

Општина Чајетина

Општина Чајетина организује сакупљање и транспорт комуналног отпада на целој територији општине (100%). У систему управљања отпадом, одговорност општине Чајетина је:

- планирање, уређивање и спровођење политике управљања комуналним отпадом,
- обезбеђивање финансијских средстава за оснивање и рад комуналних јавних предузећа,
- вршење инспекцијског надзора и контроле, спровођења прописаних мера поступања са отпадом и рада комуналног јавног предузећа,
- обавља послове којима се обезбеђују услови за задовољење потреба локалног становништва у области пружања комуналних услуга сакупљања, одвожења и депоновања отпада и заштите животне средине, посебно за инвестиције у комуналне грађевинске објекте.

Послове управљања отпадом обављају орган надлежан за заштиту животне средине и инспекцијски орган.

КЈП Златибор

КЈП Златибор поверени су послови сакупљања и транспорт комуналног отпада на територији општине Чајетина. Комунално предузеће, у складу са законом и другим позаконским актима из области управљања отпадом и комуналних делатности одговорно је за:

- сакупљање отпада на целој територији општине,
 - транспорт сакупљеног отпада до претоварне станице,
 - израду средњорочног плана развоја предузећа,
 - израду годишњег и финансијског плана пословања,
 - годишњи извештај о раду и пословању,
 - набавку и одржавање комуналне опреме,
 - инвестиције у управљању отпадом.
- У сектору за управљање отпадом запослен је 21 извршилац.

РЦУОД

Општина Чајетина, заједно са још шест општина и два града, закључила је 2005. године, уговор о оснивању, изградњи и коришћењу Регионалне санитарне депоније Дубоком, којим су регулисане међусобна права и обавез свих оснивача. На основу оснивачког уговора и одлука скупштина оснивача основано је ЈКП Регионална санитарна депонија Дубоко. Процент учешћа у финансирању регионалне депоније, општине Чајетина је 4.5%.

Регионални центар за управљање отпадом ЈКП Дубоко, одговорно је:

- израду и реализацију Регионалног плана управљања отпадом,
- израду годишњег плана пословања и годишњег финансијског плана,
- за преузимање и транспорт отпада са територије општине Чајетине до РЦУОД,
- за завршну селекцију отпада у центру за селекцију отпада у Дубоком,
- за продају издвојених секундарних сировина овлашћеним рециклерима и продају издвојеног секундарног горива овлашћеним енерганама,
- за санитарно депоновање неупотребљивог отпада након завршне селекције,
- за израду документа о кретењу отпадом у складу са законом.

УЛАЗНИ ПОДАЦИ ИЗ ПРОЦЕСА КОНСУЛТАЦИЈА

У процесу израде овог Плана одржано је више радионица у Чајетини и на Златибору. Учесници радионица идентификовали су кључне заинтересоване стране у процесу одрживог збрињавања отпада на територији општине Чајетина:

- Општинска управа општине Чајетина са надлежним службама;
- КЈП Златибор;
- ЈКП Водовод Златибор;
- Месне заједнице;
- РЦУОД
- Угоститељске радње и хотели;
- Прерађивачка и друга индустрија;

- Предшколске и образовне установе;
- Невладине организације и удржење грађана;
- Локална и регионална средства јавног информисања;
- Полицијска управа;
- Медицински центар Ужице;
- Женски центар Ужице;
- Регионална развојна агенција Златибор (у даљем тексту РРАЗ);

Све горе наведене заинтересоване стране укључене су у процес израде Плана на следеће начине:

- грађани, туристи и туристички радници путем анкете (*анализа резултата анкете по групама налази се у прилогу В овог документа*);
- обављене су консултације са представницима туристичке привреде (састанак са хотелијерима);
- обављене су консултације са представницима кланичне и месно прерађивачке привреде;
- обављене су консултације са представницима сеоских месних заједница.

Остале горе наведене заинтересоване стране су директно учествовале у процес планирања, кроз серију радионица на којима је креиран овај План.

Генератори отпада у општини Чајетина су домаћинства и привредни субјекти. Повећане количине отпада генеришу се у туристичкој сезони на Златибору и свакодневно дуж високо фреквентне саобраћајнице Београд-Јужни Јадран. Као посебни извори отпада евидентирани су: постројења за пречишћавање употребљаваних вода, градилишта грађевинских радова, као и произвођачи и прерађивачи меса.

До почетка реализације Плана, управљање отпадом одвијаће се на постојећи начин.

1. ОЧЕКИВАНЕ ВРСТЕ, КОЛИЧИНЕ И ПОРЕКЛО УКУПНОГ ОТПАДА

У табели 2. Приказани су подаци достављени од стране РЦУОД, који представљају приказ морфологије отпада прикупљеног са територије општине Чајетина у новембру 2018. године

Састав отпада	Новембар	
	маса (кг)	удео (%)
Баштенски отпад	50	9,17
Остали биоразградиви отпад	60	10,98
Папир	15	2,75
Стакло	20	3,66
Картон	40	7,32
Тетрапак	5	0,92
Амбалажни и остали метал	5	0,92
Алуминијумске конзерве	10	1,83
Пластични амбалажни отпад	25	4,58
Пластичен кесе	35	6,41
Тврда пластика	5	0,92

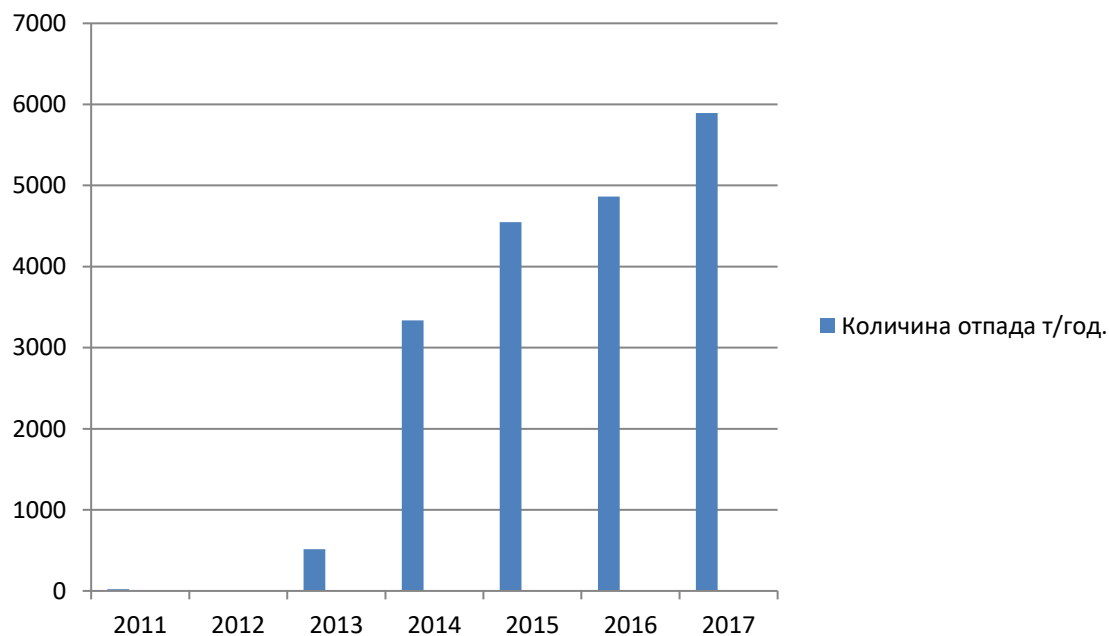
Текстил	40	7,32
Кожа	10	1,83
Пелене	30	5,49
Електронски и електрични отпад	5	0,92
Композитни материјали	60	10,98
Остало	130	23,79

Приказ („колач“)1: Морфологија отпада сакупљеног на територији општине Чајетина

(Извор података-Локални план управљања отпадом општине Чајетина 2014-2019).

Графикон 1: Количине ДО у општини Чајетина предате РЦУОД

(Извор података-ЈКП Дубоко Ужице)

Овим Планом дефинисана је концепција управљања свим врстама комуналног чврстог отпада, које се генеришу на целокупној административној територији општине Чајетина. Према месту настанка разликујемо: отпад који настаје у објектима становања, отпад који настаје у привредним и јавним организацијама, отпад који настаје у постројењима за пречишћавање употребљаваних вода и отпад који настаје на магистралном путу Београд-Јужни Јадран.

Према динамици настанка разликујемо две врсте отпада:

1) Отпад које настаје свакодневно, на свим горе поменутих локацијама, а може се одложити у стандардне прихватне посуде постављене у дворишту власника отпада или на јавним површинама представља „дневни комунални чврсти отпад“ (у даљем тексту: ДО).

2) Посебне врсте отпада које настају периодично или се не могу одлагати у стандардне посуде и третирати стандардним поступцима због својих габарита (кабаста отпад), или због свог карактера (опасан или неинертан отпад)-„посебни тококови отпада“ (у даљем тексту ПТО).

Када је у питању ДО, разликујемо три врсте отпада:

1) Биоразградиви (биохемијски и биолошки активан) отпад у који спадају остаци од припремања хране, кухињски отпад из домаћинства, ресторана, угостителства и малопродајних објеката и сличан отпад из производње прехранбених производа, отпад из башти и паркова (трава, лишће, једногодишње гране, летораста) и хладан пепео свих врста. Ову врсту отпада у даљем тексту називамо „мокри отпад“;

2) Отпад, који се може рециклирати, сагоревати као обновљиво гориво или безбедно одлагати, у који спадају: предмети малих габарита опште употребе (метални, дрвени, гумени, кожни, пластични, стаклени). Ову врсту отпада називамо „суви отпад“;

3) Отпад који у себи носи истовремено елементе биолошки активног отпада и инертног отпада, а то су пелене за једнократну употребу и хигијенски улошци, употребљене папирне марамице, опушци представљају „мешовити отпад“. Ова врста отпада због својих двојних својстава захтева двофазни третман² (у даљем тексту: „мокри отпад“)

Општина Чајетина, 2014. године, почела је увођење примарне селекције отпада на месту настанка, којом је обухваћено 6157 становника градског дела општине и 2.000-20.000 туриста, у туристичком насељу Златибор (по принципу селекције: „мокри-суви“ отпад). Почетни резултати нису били задовољавајући, према критеријуму РЦУОД. Потребно је да чистоћа суве фракције буде минимално 92%, да би КЈП Златибор могло да оствари право на финасијска средства по принципу „продужена одговорност произвођача“. Због техничких и организационих проблема КЈП “Златибор” ретко је достигало тај проценат чистоће сувог отпада.

Према вишегодишњим анализама спроведеним у свету и у Србији, у општинама сличним Чајетини, однос мокре према сувој фракцији је 70:30%. План ће бити конципиран према количинама од 4200 тона „мокрог“ и 1800 тона „сувог“ отпада годишње.

² (двофазни третман подразумева прикупљање мокрог отпада и његово компостирање, а затим одвајање компоста од неразградивог дела)

2. ОЧЕКИВАНЕ ВРСТЕ, КОЛИЧИНЕ И ПОРЕКЛОГ ОТПАДА КОЈИ ЋЕ БИТИ ИСКОРИШЋЕН ИЛИ ОДЛОЖЕН У ОКВИРУ ТЕРИТОРИЈЕ ОБУХВАЋЕНЕ ПЛАНОМ

Отпад који се може искористити или одложити у оквиру територије обухваћене Планом је:

- кабасти отпад који се генерише у домаћинствима и пословним објектима, а разликује се од кућног комуналног отпада (делови старог намештаја, одбачени апарати из домаћинства, делови санитарне опреме и сл.) - до изградње рециклажног дворишта, одлагаће се на затвореној депонији „Брегови“;
- биоразградиви отпад из башти и паркова - до изградње централне компостане или третмана у кућним компостерима, одлагаће се на затвореној депонији „Брегови“;
- отпад од грађења и рушења.
- Поједине врсте отпада (отпадна одећа и обућа, део отпадне столарије и отпадног намештаја, амбалажа од боја и лакова, амбалажа од кућне хемије и сл.) моћи ће да се одлаже у рециклажном дворишту и рециклажном острву до предаје овлашћеним оператерима.

Детаљном анализом састава отпада по фракцијама и разматрањем опција смањења, поновног искоришћења и најбоље доступне технике за третман отпада, предлаже се преиспитивање постојећих и доношење нових аката и одлука за управљање отпадом.

3. ОЧЕКИВАНЕ ВРСТЕ, КОЛИЧИНЕ И ПОРЕКЛО ОТПАДА КОЈИ ЋЕ СЕ ОТПРЕМИТИ У ДРУГЕ ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Укупне количине комуналног отпада које се сакупе на територији општине Чајетина отпремаће се на територију града Ужица, односно у РЦУОД, како је прецизирано међуопштинским уговором о регионалном управљању отпадом, док се не уведе примарна селекција отпада, што ће променити и одговорност субјеката у управљању отпадом.

Садашња надлежност РЦУОД је да прихвати сав суви комунални отпад и изврши завршну селекцију. Овој врсти отпада могу се, у поступку селекције на месту настанка, придодати отпадна одећа и обућа, који се могу ефикасно одвајати у центру за завршну селекцију. Мокри отпад ће сакупљати КЈП Златибор и извршити коначан третман компостирањем.

Комерцијани, индустријски и отпад који припада посебним токовима, као и секундарне сировине издвојене из комуналног отпада, прикупљаће се на локацији рециклажног дворишта, односно власници ће предавати овлашћеним оператерима који се баве даљим третирањем и могу да имају седиште изван територије локалне самоуправе, у складу са законом.

Особине појединих врста отпада, место настанка, количина и динамика настајања омогућују и захтевају одговарајуће третмане у поступку сакупљања, транспорта и коначног збрињавања.

4. ЦИЉЕВИ У УПРАВЉАЊУ ОТПАДОМ

Општи циљ

Општина Чајетина, у својим стратешким и развојним документима, поставила је амбициозан циљ да до 2021. године постане еколошка општина, што подразумева потпуну контролу над свим врстама отпада на целокупној територији општине.

Елиминисан негативан утицај отпада на животну средину и здравље људи у општини Чајетина, изградњом интегрисаног система управљања отпадом до 2028. године, значи потпуну контролу над: правно регулаторним, социоекономским процесима и свим материјалним токовима у управљању отпадом.

Специфични циљеви

Достизање општег циља подразумева пре свега рад на превенцији настанка отпада и поновној употреби већ употребљаваних материјала, увођење ефикасне селекције отпада на месту настанка и обезбеђење одговарајућих третмана селектованих фракција у складу са расположивим технологијама (рециклажа, биолошки третман, депоновње инертног и неопасног остатка, обезбеђење контроле над посебним токовима отпада).

Неопходно је:

- 1) изградити рециклажно двориште и рециклажно острво;
- 2) успоставити примарну селекцију отпада на целој територији општине;
- 3) смањити количину биоразградивог отпада у укупном комуналном отпаду;
- 4) изградити систем за безбедно управљање отпада који припада посебним токовима и
- 5) стално едуковати становништво о утицају отпада на човека и животну средину.

Потребно је изградити одговарајуће техничке капацитете у КЈП Златибор (недостајућа комунална инфраструктура, одговарајућа технологија и опрема за третман појединих врста отпада на месту настанка) и извршити реорганизацију предузећа у складу са захтевима концепције управљања отпадом и за све то обезбедити стабилне и поуздане изворе финансирања, уважавајући локалну социоекономску ситуацију. Такође, потребно је унапредити правно регулаторни оквир у општини Чајетина у складу са законом и обезбедити одговарајуће инструменте за надзор и спровођење стимулативно-казнене политике.

Принцип обезбеђења једнаких шанси за приступ средствима, процесима и рутинама уз уважавање родних и других специфичности грађанки и грађана је један од кључних услова одрживости.

Посебан сегмент Плана су мере и активности на унапређењу односа између заинтересованих страна са циљем јачања међусобног поверења, успостављања трајног организованог процеса интерактивне едукације и унапређења сталне активне пословне и друштвено одговорне комуникације између свих учесника у процесу управљања отпадом на територији општине Чајетина.

Успостављен тренд смањења количине чврстог комуналног отпада који се одлаже, повећање ефикасности примарне селекције отпада и увођењем биолошког третмана мокрог отпада на месту настанка и на централној компостани планирано је до краја 2021. године.

Отпад који припада посебним токовима, стављен под контролу, на месту за безбедно одлагање и третман, у надлежности КЈП Златибор или предајом овлашћеним оператерима на даљи третман, у складу са законом, предвиђено је до краја 2021. године.

Образовне установе и удружења грађана и невладине организације препознати су као важни учесници у комуникационом плану.

5. ЦИЉЕВИ КОЈЕ ТРЕБА ОСТВАРИТИ У ПОГЛЕДУ ПОНОВНЕ УПОТРЕБЕ И РЕЦИКЛАЖЕ ОТПАДА

Уредбом Владе Републике Србије из 2015. године постаљени су национални циљеви везано за поновну употребу и рециклажу амбалажног отпада.

Табела 3.: Национални циљеви за поновно искоришћење и рециклажу отпада

		Општи циљеви				
		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Поновно искоришћење	[%]	38,0	44,0	50,0	55,0	60,0
Рециклажа	[%]	31,0	36,0	42,0	48,0	55,0
		Специфични циљеви за рециклажу				
		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Папир/картон	[%]	38,0	42,0	47,0	53,0	60,0
Пластика	[%]	14,0	17,0	19,0	21,0	22,5
Стакло	[%]	19,0	25,0	31,0	37,0	43,0
Метал	[%]	23,0	29,0	34,0	39,0	44,0
Дрво	[%]	11,0	12,0	13,0	14,0	15,0

У складу са Регионалним планом управљања отпадом циљ је да се оствари стопа од 45 % у рециклажи и поновној употреби свог генерисаног отпада.

Циљеви у погледу рециклаже амбалажног отпада

За почетну стопу рециклирања (примарна и секундарна селекција), планирана је стопа од 2% за 2019. годину и та стопа ће се повећавати док се не достигне стопа од 10% у 2028. години.

Циљана вредност је и 80 тона сувог отпада издвојеног на месту настанка чистоће мин. 92%, што је у националним оквирима.

Почетак сакупљања амбалажног отпада планира се након изградње рециклажног дворишта, чиме се стичу услови за правилно одлагање ове врсте отпада.

Циљеви у погледу рециклаже осталих врста отпада

У рециклажном дворишту и на рециклажном острву ће се сакупљати отпад који због састава и величине не може или не треба да се баца у канту. На овим локацијама грађани ће моћи да донесу и сав рециклабилни отпад, а све у циљу смањења количине отпада за депоновање и повећања степена рециклаже отпада (неће се преузимати отпад који је претходно организовано сакупљен примарном селекцијом од стране надлежног комуналног предузећа, него само отпад који ће се доносити од стране грађана).

Приоритет селектованог сакупљања је дат најзаступљенијим врстама отпадних материјала који настају у домаћинствима (укључујући и неке врсте које су у широкој употреби, а имају карактеристике опасног отпада):

- папир и картон,
- пластика и ПЕТ,

- стакло,
- метал,
- текстил (кабасти душеци и сл.),
- дрво (обрађено),
- кабасти отпад из домаћинства,
- електрични и електронски отпад (бела техника, кућни апарати, рачунари, мобилни телефони и сл),
- отпадне гуме,
- грађевински отпад из домаћинства,
- биоразградив отпад,
- искоришћени акумулатори и батерије,
- флуоресцентне цеви,
- отпадна уља,
- амбалажа од боја и лакова и
- амбалажа од кућне хемије.

Отпад преузет са рециклажног острва и у рециклажном дворишту ће се привремено складиштити, а кад се сакупи довољна количина за рационалан транспорт, исти ће се предати РЦУОД на даљи третман или пласирати на тржиште.

Циљеви у погледу третмана биораградивог отпада

Успостављањем примарне селекције отпада стварају се услови за увођење додатне редуције отпада компостирањем биоразградивог отпада на месту настанка или на централној компостани, са циљем да:

- а) 30% домаћинства компостира кухињски, санитарни, баштенски отпад и пепео у својим двориштима,
- б) отпочне компостирање биоразградивог и зеленог отпада у компостани (власништво КЈП Златибор).

Количине које ће бити третиране и од којих ће се производити компост се планирају у складу са Уредбом о одлагању отпада на депоније („Сл. Гласник РС“, број 92/2010) и прописаним процентима смањења биоразградивог отпада који се може одлагати на депонију.

Табела 4.: Стопе смањења биоразградивог отпада одређене Уредбом о одлагању отпада

Година	2019-2021	2021-2023	2023-2028
Смањење од укупне количине биоразградивог комуналног отпада (по тежини)	50%	75%	95%

У наредном периоду потребно је подстаћи сепарацију биоразградивог отпада на месту настанка. Како би се ово постигло потребно је едуковати становништво и подстицати кућно компостирање.

6. ПРОГРАМ САКУПЉАЊА ОТПАДА ИЗ ДОМАЋИНСТВА

Према постојећој организацији, у складу са општинском одлуком, грађани отпад одлажу у посуде које поставља КЈП Златибор. Поједини хотели на Златибору неке врсте отпада које настају у процесу припремања и послуживања хране и пића (отпадна јестива уља, амбалажни отпад) и отпад који настаје у процесу одржавања објеката, предају овлашћеним оператерима, а у складу са законом. КЈП Златибор сав комунални отпад, који грађани у мешаном стању одложе у посуде, прикупља и транспортује до привремене претоварне станице, где га претовара у контејнере (abroll контејнери) прихвртне запремине 32м³ и предаје у надлежност РЦУОД. Својим транспортним средствима, РЦУОД преузима отпад на привременој претоварној станици, одвози на локацију РЦУОД, где се врши квантитативни пријем и даљи третман. Не постоје званични подаци о квалитету отпада са територије општине Чајетина, нити о третману истог. У туристичкој сезони (летњој/зимској), РЦУОД не успева редовно да извршава своје обавезе због недостатка контејнера. КЈП Златибор преузима и све друге врсте отпада које грађани одложе у постављене прихватне посуде, без обзира на врсту (зелени, кабасти отпад, отпадна обућа и одећа...) и без детаљног увида у садржај. КЈП по позиву преузима, од грађана и привреде, грађевински и зелени кабасти отпад. Грађевински отпад одлаже на привремене депоније или их користи за разне испуне (атарски путеви, темељи...). Кабасти зелени отпад одлаже на затвореној депонији Брегови, без контроле процеса биоразградње и без контроле процесних и крајњих продуката.

Концепт управљања комуналним отпадом, предвиђен овим Планом, заснован је на систему примарне селекције по принципу „две канте“-плава и зелена:

- отпад се разврстава на месту настанка, на нивоу домаћинства, установа и предузећа;
- садржај плавих и зелених посуда одвојено се одвози до привременог претоварног места, у будуће – рециклажног дворишта, где га даље преузима РЦУОД на даљи третман;
- у насељима ће посебно бити распоређени жути контејнери намењени за одлагање стакла;
- отпад који се не може или не сме одлагати у плаве и жуте посуде, грађани односе у рециклажно двориште или рециклажно осртрво.

Плава канта - за суви, рециклабилан отпад (осим стакла) је посуда, канта или контејнер намењен за сакупљање рециклабилног отпада, осим стакла. У посуде плаве боје се одлажу све оне врсте отпада које могу имати неку употребну вредност у процесу рециклаже, а то је отпад који се може пласирати на тржиште Републике Србије, односно суви отпад. Комунално предузеће сакупља отпад из плавих канти, одвози га до претоварне станице (рециклажног дворишта), одакле га преузима РЦУОД и вози на завршну селекцију у РЦУОД.

Зелена канта - за мокар отпад је посуда, канта или контејнер одговарајућег капацитета намењен за сортирање такозваних „влажних остатака“ током примарне селекције што подразумева све компоненте комуналног отпада које се не могу рециклирати. Мокар отпад, се до успостављања централне компостане, транспортује до РЦУОД. Узимајући у обзир морфолошки састав отпада, у зелену канту ће се већим делом одлагати биоразградив отпад и мање количине осталих врста отпада, које нису погодне за рециклажу.

У будућности, када се стекну услови, размотриће се могућност за издвајање кухињског отпада (отпад од хране) из мокрог отпада увођењем посебне посуде, а у циљу побољшања квалитета мокрог отпада који се компостира.

Поред плаве и зелене канте, за издвајање стаклене амбалаже потребно је обезбедити **жуте контејнере за стакло** (од 1,1 м³), које је потребно поставити на места доступна станарима и у насељима колективног и у насељима индивидуалног становања.

У **зонама индивидуалног становања**, комунално предузеће ће одношење отпада из плавих и зелених канти обављати утврђеном динамиком. Препорука је да се мокри отпад из зелене канте и даље одвози једном недељно, а да се отпад из плаве канте односи једном у две недеље.

Динамика пражњења жутих контејнера биће утврђена и ревидирана након почетка функционисања система.

У **зонама колективног становања**, прикупљање отпада ће се вршити у контејнерима од 1.1м³ и то у плавим контејнерима (суви рециклабилни отпад, осим стакла), зеленим контејнерима (остали, мокар отпад) и жутих контејнерима (стакло). Препоручује се да, где је то могуће, контејнери буду постављени на местима која су доступна само станарима (наменске просторије, ограђени и закључани простори, дворишта зграда, итд).

У **деловима ушорених села** (Мачкат, Крива Река, Сирогојно, Шљивовица и Даутовац) прикупљање отпада вршиће се по систему „две канте“ плава и зелена, утврђеном динамиком, док у **осталим деловима ових села као и у осталим раштрканим селима** становници одлажу мешани комунални отпад у постављене контејнере. У сеоском подручју, где год је то могуће, становници су дужни да компостирају биоразградиве компоненте отпада.

Отпад који није могуће или није дозвољено одложити у контејнере, отпад који припада посебним токовима, грађевински отпад, као и кабасти отпад, грађани су обавезни да доведу и одложе на рециклажно двориште или да ангажују КЈП Златибора да изврши услугу уз одговарајућу надокнаду. У будућности је потребно радити на проширењу мреже центара за сакупљање отпада, опремању мобилних постројења за сакупљање отпада, како би локација за одлагање отпада који се не може или не сме одлагати у канте и контејнере била доступнија грађанима.

Примарна селекција отпада ће се постепено развијати у зависности од финансијских, техничких и кадровских капацитета комуналног предузећа, с обзиром да није могуће одмах на почетку покривати целу територију примарном селекцијом.

Критеријуми за ближе утврђивање увођења примарне селекције биће број становника, локација насеља, постојећа опремљеност посудама са закупљање, као и кадровски и технички капацитети комуналног предузећа. Тачан обим и динамика сакупљања и одвожења комуналног отпада ближе ће се разрађивати Годишњим програмима сакупљања и одвожења комуналног отпада које израђује комунално предузеће и које доставља Општинском већу на сагласност. Препорука је да годишњи програми, поред тачно дефинисане динамике одвожења отпада у години на коју се односе, садрже и детаљан приказ планираних активности за наредну годину, како би сви субјекти реализације могли благовремено да планирају прилагођавање планираним променама.

7. ПРОГРАМ САКУПЉАЊА ОПАСНОГ ОТПАДА ИЗ ДОМАЋИНСТВА

Опасан отпад је отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима, укључујући и амбалажу у коју је опасан отпад био или јесте упакован.

Опасан отпад из домаћинства, грађани су дужни да однесу у Центар за сакупљање отпада (тзв. „рециклажно двориште“) или предају овлашћеном оператеру који има дозволу за сакупљање опасног отпада. Забрањено је мешање опасног отпада са осталим комуналним отпадом и његово одлагање у плаве, зелене или жуте контејнере или канте.

У оквиру рециклажног дворишта биће предвиђен простор за прописано, привремено складиштење опасног отпада. Тако прикупљен опасан отпад ће се предати даље оператерима који имају одговарајуће дозволе у складу са економским најисплативијом опцијом (када се сакупи довољна количина за рационалан транспорт, исти ће се, када је то могуће, даље пласирати на тржиште или предавати овлашћеном оператеру на даље збрињавање).

У будућности је потребно проширити мрежу центара за сакупљање отпада тако да се они налазе на местима која су лако доступна грађанима и опремити мобилна постројења којима би се покрила удаљенија насеља у којима није предвиђена изградња рециклажних дворишта.

Ризик за успешну имплементацију овог Плана, у делу који се односи на мере и активности сакупљања опасног отпада, представља недостатак капацитета за третирање и коначно збрињавање опасног отпада на националном нивоу.

8. ПРОГРАМ САКУПЉАЊА КОМЕРЦИЈАЛНОГ ОТПАДА

Комерцијални отпад је отпад који настаје у предузећима, установама и другим институцијама које се у целини или делимично баве трговином, услугама, канцеларијским пословима, спортом, рекреацијом или забавом, осим отпада из домаћинства и индустријског отпада.

Комерцијални отпад предаје се КЈП Златибор или овлашћеном оператеру који има дозволу за преузимање те врсте отпада. Са амбалажним комерцијалним отпадом поступа се у складу са посебним законом којим је уређена ова област. Неопасан комерцијални отпад који није амбалажни отпад, а који је по свом саставу сличан комуналном отпаду, одлагаће се у плаве, односно зелене канте (у зависности да ли се ради о мокром и сувом отпаду) из којих отпад сакупља КЈП Златибор.

9. ПРОГРАМ САКУПЉАЊА ИНДУСТРИЈСКОГ ОТПАДА

Индустријски отпад је отпад из било које индустрије или са локације на којој се налази индустрија, осим јаловине и пратећих минералних сировина из рудника и каменолома. Одговорност у управљању индустријским отпадом имају правна лица која су произвођачи индустријског отпада. Сви произвођачи индустријског отпада су дужни да ускладе своје пословање према одредбама Закона и других подзаконских аката, односно у обавези су да отпад разврставају и класификују на опасан и неопасан отпад. Опасан отпад се на локацији произвођача може складиштити најдуже до годину дана, на месту које је прописно обележено. Неопасан и опасан отпад треба се предавати оператерима који поседују

одговарајуће дозволе за управљање отпадом. Произвођач је дужан да, у зависности од количине, води дневну и годишњу евиденцију о отпаду, а предају оператеру треба да прати документ о кретању отпада и опасног отпада.

Јединица локалне самоуправе прати количине генерисаног индустријског отпада (о врстама и количинама опасног и неопасног отпада) на својој територији путем локалног регистра извора загађивања, а у складу са Правилником о методологији за израду националног и локалног регистра загађивања, као и методологији за врсте, начин и рокове прикупљања података („Сл. гласник РС“, бр. 9/2010, 10/2013 и 98/2016).

10. УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ КОЈИ ПРИПАДА ПОСЕБНИМ ТОКОВИМА

Посебни токови отпада јесу кретања отпада (истрошених батерија и акумулатора, отпадног уља, отпадних гума, отпада од електричних и електронских производа, отпадних возила и другог отпада) од места настајања, преко сакупљања, транспорта и третмана, до места одлагања.

Организованог и уређеног система управљања посебним токовима отпада на територији општине Чајетина нема.

У складу са Стратегијом, кроз регионалне и локалне планове, треба обезбедити формирање и промовисање центара за одвојено сакупљање отпада који се може рециклирати. Опремање ових центара у надлежности је локалне самоуправе, која треба да обезбеди и разврставање отпада у домаћинствима.

Законом је прописано да су домаћинства дужна да опасан отпад из домаћинства (отпадне батерије и акумулатори, уља, отпад од електричних и електронских производа, боје и лакови, пестициди и др.) предају у центре за сакупљање отпада из домаћинства или овлашћеном правном лицу за сакупљање опасног отпада. Планом је предвиђено да се горе наведени отпад привремено одлаже у прописане контејнере, смештене у рециклажном дворишту.

Истрошене батерије и акумулатори

Батерије или акумулатори означавају сваки извор електричне енергије произведене директним претварањем хемијске енергије, док су истрошене батерије или акумулатори они који се не могу поново користити и представљају отпад, а намењени су третману односно рециклирању. Истрошене батерије и акумулатори се класификују као опасан отпад.

На територији општине Чајетина нема тачних података које се количине истрошених акумулатора генерише. Потрено је да сакупљачи, са дозволама за управљање овом врстом отпада, предају истрошене акумулаторе овлашћеним оператерима на даљи третман, у складу са Правилником о начину и поступку управљања истрошеним батеријама и акумулаторима („Службени гласник РС“, број 86/2010).

Изградњом рециклажног дворишта, оставиће се могућност прихвата и ове врсте отпада из домаћинства.

Отпадна уља

Отпадна уља јесу сва минерална или синтетичка уља или мазива, која су неупотребљива за сврху за коју су првобитно била намењена, као што су хидраулична уља, моторна, турбинска уља или друга мазива, бродска уља, уља или течности за изолацију или

пренос топлоте, остала минерална или синтетичка уља, као и уљни остаци из резервоара, мешавине уље-вода и емулзије. Законом су дефинисане обавезе произвођача и власника отпадних уља који су дужни да неупотребљива уља сакупе на прописано место, до предаје на третман овлашћеном оператеру. Током израде овог Плана израђивачима нису били доступни подаци о количинама ових уља на територији општине.

Отпадно јестиво уље је уље које настаје обављањем угоститељске и туристичке делатности, у индустрији, трговини и другим сличним делатностима у којима се припрема више од 50 obroka дневно. Ова уља треба да се сакупе ради прераде и добијања биогорива.

На територији општине Чајетина, у великим туристичким комплексима и угоститељским објектима, отпадна јестива уља складиште се на прописан начин и предају се овлашћеним оператерима који се баве сакупљањем и прерадом отпадних уља.

Изградњом рециклажног дворишта, оставиће се могућност прихвата и ове врсте отпада из домаћинства.

Отпадне гуме

Отпадне гуме јесу гуме од моторних возила (аутомобила, аутобуса, камиона, моторцикала и др.), пољопривредних и грађевинских машина, приколица, вучених машина и сл. након завршетка животног циклуса, односно гуме које власник одбацује због оштећења, истрошености или других разлога.

Имајући у виду повећање броја регистрованих аутомобила, трајност аутомобилских гума (летњих и зимских), као и одредбе Правилника о начину и поступку управљања отпадним гумама („Службени гласник РС, број 104/2009) број истрошених гума је све значајни.

Старе аутомобилске и камионске гуме потребно је предавати откупљивачима који их уз документ о кретању отпада даље предају овлашћеним оператерима за третман ове врсте отпада.

Према хијерахији управљања гумама наведеним у Стратегији, проценат рециклаже гума у односу на коришћење гума у енергетске сврхе се повећава у корист рециклаже.

Потребно је обезбедити део рециклажног дворишта за привремено одлагање ове врсте отпада.

Отпад о електричне и електронске опреме

Отпад од електричне и електронске опреме (производи којима је за рад потребна електрична енергија и електромагнетно поље) укључује опрему и уређаје (фрижидери, замрзивачи, веш машине, шпорети, електрични радијатори, ТВ пријемници, микроталасне пећнице, рачунари, штампачи, мобилни телефони, видео камере, електричне играчке и др.) које власник жели да одбаци, као и склопове и саставне делове који настају у индустрији.

Потребно је да сакупљачи откупљују електрични и електронски отпад, складиште га на прописан начин, а затим уз документ о кретању отпада предају овлашћеним оператерима на даљи третман.

Потребно је обезбедити део рециклажног дворишта за привремено одлагање ове врсте отпада.

Отпадне флуоросцентне цеви које садрже живу

Отпадне флуоросцентне цеви које садрже живу не сакупљају се одвојено од осталог отпада на територији општине Чајетина, већ заједно са осталим комуналним отпадом завршавају на депонији. Због одређеног садржаја живе истрошене сијалице се морају убудуће третирати као опасан отпад, сакупљати одвојено и предавати овлашћеном сакупљачу који ће предузети даље активности третмана.

За горе наведене две врсте отпада потребно је обезбедити посебне контејнере у рециклажном дворишту.

ПСБ и ПСБ отпад

ПСБ јесу полихлоровани бифенили или било која смеша која садржи ову материју у концентрацији већој од 0,005 процентног масеног удела (трансформаторска уља). ПСБ отпади јесу отпади, укључујући уређаје, објекте, материјале или течности које садрже, састоје се или су контаминирани ПСБ. Нема података да се на територији општине Чајетина користе ПСБ уља и генерише ПСБ отпад.

ПОПс отпад

POPs отпад је отпад који се састоји, садржи или је контаминиран дуготрајним органским загађујућим супстанцама (POPs). Ове супстанце су забрањене за употребу (ДДТ, ДДВП, креозан, алдрин, диелдрин и други пестициди прве генерације и сл.).

Према подацима којима је радни тим за израду Плана располагао, на територији општине Чајетина нема отпада контаминиран дуготрајним органским загађујућим материјама (POPs).

Уколико се генерише оваква врста отпада треба га предати овлашћеном оператеру или одложити у рециклажно двориште.

Отпад који садржи азбест

Материјали као што су азбест и стаклена вуна су се због својих физичко-хемијских особина у прошлости много користили у грађевинарству као изолациони и грађевински материјали. У међувремену су уочене и опасне особине ових материјала па се због тога елиминишу из употребе у грађевинској индустрији.

При изради Плана није било података о количинама азбеста на територији општине Чајетина. Поступање са овом врстом отпада треба да је у складу са Законом, односно отпад који садржи азбест одвојено се сакупља пакује, складишти и одлаже на РЦУОД на видљиво означеном месту намењеном за одлагање отпада који садржи азбест у складу са Уредбом о начину и поступцима управљања отпадом који садржи азбест („Службени гласник РС“, број 60/2008). Постојаће могућност привременог прихвата на рециклажном дворишту.

Отпадна возила

Отпадна, односно неупотребљива возила јесу моторна возила или делови возила која су отпад и која власник жели да одложи или је њихов власник непознат.

Власник отпадног возила је правно или физичко лице коме ово возило припада, а настало је његовом активношћу. Власник отпадног возила (ако је познат) дужан је да обезбеди

предају возила лицу које има дозволу за сакупљање или третман. Ако је власник отпадног возила непознат, јединица локалне самоуправе дужна је да обезбеди сакупљање и предају возила лицу које има дозволу за третман ове врсте отпада.

Медицински и фармацеутски отпад

Медицински отпад је хетерогена мешавина комуналног отпада, инфективног, патоанатомског, фармацеутског и лабораторијског отпада, дезинфицијенаса и амбалаже, као и хемијског отпада из здравствених установа и ветеринарских организација.

Сав медицински отпад у Дому здравља у Чајетини и Специјалној болници „Чигота“ на Златибору, разврстава се на месту настанка, пакује у прописану амбалажу и привремено одлаже на месту које је видно обележено. Прикупљен отпад, једном недељно одвози се специјалним возилима, уз документ о кретању медицинског отпада, на даљи третман у општу болницу Ужице. Исти поступак примењује се и при управљању фармацеутским отпадом.

Специфичност Специјалне болнице „Чигота“ на Златибору је што се овде генерише радиоактивни јод и остале радиоактивне материје потребне у лечењу болести штитне жлезде. Са овим отпадом поступа се у складу са прописима о јонизујућем зрачењу.

Грађани, као и држаоци животиња су дужни да неупотребљиве лекове и други фармацеутски отпад предају апотеци која је основана као здравствена установа, односно ветеринарска организација или апотеци која је основа као приватна пракса. Горе наведен установе су дужне да преузму фармацеутски отпад од грађана и да тај отпад предају лицима која врше сакупљање, транспорт, третман, односно складиштење, поновно искоришћење и одлагање или извоз фармацеутског отпада.

Амбалажа и амбалажни отпад

Амбалажом и амбалажним отпадом управља се у складу са посебним законом. Амбалажни отпад у комуналном отпаду из домаћинства, на територији општине Чајетина, ће се издвајати на месту настанака и одлагати у исту посуду са „сувим отпадом“ и упућивати на завршну селекцију у РЦУОД.

Отпад животињског порекла

Поред наведених посебних токова отпада, на територији општине Чајетина присутан је и отпад животињског порекла.

Овој врсти отпада припадају лешеве животињског порекла или њихови делови који нису намењени и безбедни за исхрану људи или животиња, као и конфискати. Ова врста отпада настаје и у објектима за узгој, држање и клање животиња, као и у објектима за производњу, складиштење и промет производа животињског порекла.

На територији општине Чајетина генерише се отпад животињског порекла отпад приликом обављања следећих делатности: клање и прерада меса у кланицама, продаја меса и месних прерађевина у трговинским и угоститељским радњама, производња и прерада рибе у рибњацима, узгој и држање животиња и сл. Регистровано је 12 кланица и 40 објеката за прераду меса, од тога 80% објеката лоцирано је на територији месне заједнице Мачкат и Крива Река. Сви произвођачи (кланице, објекти за обраду и прераду меса, рибе и др.) месечно генеришу око 50 тона споредних производа животињског порекла и исто толико лешева

животиња и другог отпада животињског порекла. Са делом овог отпада се неконтролисано поступа, а део се предаје овлашћеном оператеру на даљи третман.

Поступање са отпадом животињског порекла у надлежности је Министарства пољопривреде, Управе за ветерину, а у складу са Законом о ветеринарству (Службени гласник РС, број 91/2005, 30/2010). Јединица локалне самоуправе дужна је да у поступку управљања отпадом животињског порекла на својој територији организује поред осталог транспорт лешева животиња са јавних површина до објекта за сакупљање, прераду или уништавање.

За нешкодљиво уклањање отпада животињског порекла, уз ветеринарско санитарни надзор и контролу могу се користити јаме-гробнице и сточно гробље, које морају да испуњавају одређене услове.

С обзиром на значајне количине животињског отпада, Планом се предвиђа израда студије изводљивости за сакупљање и третман ове врсте отпада на територији општине Чајетина, након чега ће се приступити изради детаљног имплементационог плана у складу са решењима датим у студији.

11. ПРОГРАМ СМАЊЕЊА КОЛИЧИНА БИОРАЗГРАДИВОГ И АМБАЛАЖНОГ ОТПАДА У КОМУНАЛНОМ ОТПАДУ

Управљање амбалажним отпадом

У наредном периоду, а у вези комуналног отпада на територији општине, потребно је преиспитати постојећу Одлуку о одржавању чистоће и комуналним делатностима, односно урадити нову Одлуку о управљању отпадом на територији општине Чајетина, са посебним акцентом на сакупљање корисних компоненти отпада према динамици из Уредбе о утврђивању плана смањења амбалажног отпада за период од 2015 до 2019. године.

На основу Уредбе, за посматрани период, уведени су општи циљеви за поново искоришћење и рециклажу амбалажног отпада, као и специфични циљеви за рециклажу амбалажног отпада. Амбалажом и амбалажним отпадом управља се у складу са Закон о амбалажи и амбалажном отпаду („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009). Амбалажни отпад са територије општине Чајетине, у складу са међуопштинским уговором, у надлежности је РЦУОД. Према концепцији селекције отпада на месту настанка, амбалажни отпад представља око 55% у фракцији „сувог отпада“. У општини Чајетина генерише се око 1800 тона сувог отпада годишње. Сврставање амбалажног отпада у „суву фракцију“ се показало ефикасним и финасијски најприхватљивијим начином селекције на месту настанка. Разлози су: једноставан, лако разумљив и истоветан задатак за све учеснике, економичан систем и једноставна организација преузимања и транспорта отпада од места прихватања, преко претоварне станице, до центра за завршну селекцију РЦУОД (оперативан и ефикасан центар за завршну селекцију сувог отпада). Посебан разлог је и то што се преко РЦУОД остварује ефикаснији начин комуникације са системским оператерима амбалажног отпада, оператерима за коинсенерацију и оператерима за посебне токове отпада, пошто се у овој фракцији налазе као последица грешака при селекцији на месту настанка. Амбалажни отпад из посебних токова отпада прихватаће се у посебним посудама које ће се налазити у рециклажном дворишту, а одатле ће се дистрибуирати овлашћеним оператерима.

Управљање биоразградивим отпадом

У вези смањења удела биоразградивог отпада у одложеном комуналном отпаду, потребно је да се општинским актом (Одлука о управљању отпадом на територији општине Чајетина) прецизира проценат смањења количине биоразградивог комуналног отпада од укупне количине (по тежини) биоразградивог комуналног отпада.

Компостирање је поступак који се базира на процесима разградње биљних материјала свуда у природи. Овај процес у природи се одиграва свакодневно уз учешће великог броја микроорганизма, нематода, црва, глиста, инсеката, ситних глодара, и других биљоједа. На територији општине Чајетина, са површине од 64700ha генерише се око 400.000 тона биљне масе годишње, која у природи улази у цикличан ланац исхране и сталног стварања хумуса у процесу аеробне разградње. Процена је да у општини Чајетина настане око 4200 тона „мокрог“ отпада годишње. Удео разградње овог отпада на укупан обим процеса и продуката аеробне разградње у природи биће око 1%. Главни продукти компостирања су угљен диоксид, вода, хумус, минералне материје и припадајућа флора и фауна. Компостирање отпада може се вршити употребом посебно селекционисаних микроорганизама или на аутохтоној флори и фауни која се развија паралаелно са процесом компостирања.

Технологија се састоји из три основне операције:

- 1) Механичка припрема материјала за компостирање (уситњавање и формирање тела компостане);
- 2) Операција контролисане разградње (аерација, орошавање, контрола температуре и сл.);
- 3) Одвајање неразградивог дела просејавањем (неразградиви делови хигијенских уложака и пелена за једнократну употребу, материјали који су грешком сврстани у мокри отпад током селекције на месту настанка и сл.).

Неразградива компонента се придружује сувом отпаду и предаје у одговорност РЦУОД. Добијени компост се користи за покривање депоније грађевинског отпада, рекултивацију постојећих депонија, каменолома, као биљно храниво у пољопривредној производњи и сл. Примена компоста биће условљена квалитетом, а квалитет је условљен, пре свега, ефикасношћу примарне селекције, квалитетом воде за орошавање и ефикасношћу линије за сепарацију нечистоћа на крају процеса компостирања.

У општини Чајетина, планира се развој три начина збрињавања биоразградивог отпада:

1) у кућним компостерима, у урбаном делу општине, где год је то прихватљиво, Грађани у својим домаћинствима у урбаној средини, могу да формирају мини компостере, односно припремљен уситњен отпад биљног порекла из кухиње, воћњака, баште и травњака (остаци од воћа и поврћа, љуске од јаја, остаци од чаја, кафе, остаци покошене траве и живе ограде, стабљике цвећа и поврћа) меша се са сувом материјом (лишће, гранчице, слама и сено, иглице четинара, остаци дрвета: пиљевина, струготина, кора и иверје, остаци папира и картона), одлаже у припремљену посуду смештену на месту заштићеном од ветра и кише, прекрива и оставља наредних 6 месеци да „сазри“, односно да микроорганизми трансформишу биоразградиве материје у производ погодан за побољшање плодности земљишта. Компост маса се током овог поступка контролише: меша, допуњује, обезбеђује јој се количина, влажност и температура како би се спречили нежељени ефекти (плесниност, инсекти или неугодни мириси).

2) за исхрану домаћих животиња на сеоском подручју и

3) на централној компостани (отпад из колективног начина становања, хотела...)

Процес и продукти комостирања, на централној компостани, биће контролисани од референтних институција, посебно у фази развоја. Коначан производ биће подвргнут поступку атестирања³ од стране референтних институција.

На основу ових анализа добија се препорука о могућностима употребе добијеног материјала (органско храниво у пољопривредној производњи, органско храниво у производњи декоративних биљака, материјал за рекултивацију деградираних површина-каменоломи, депоније грађевинског отпада или као ниско калорични енергент).

На овај начин ће се доћи до коначног трајног решења за будуће генерације за преко 60% отпада који се генерише на територији општине Чајетина, без негативних утицаја на безбедност људи и квалитета животне средине.

12. ЛОКАЦИЈА ПОСТРОЈЕЊА ЗА САКУПЉАЊЕ ОТПАДА, ТРЕТМАН, ОДНОСНО ПОНОВНО ИСКОРИШЋЕЊЕ И ОДЛАГАЊЕ ОТПАДА, УКЉУЧУЈУЋИ ПОДАТКЕ О ЛОКАЦИЈСКИМ УСЛОВИМА

Једина локација за коју је прибављена дозвола за прихват и третман отпада са територије општине Чајетина је РЦУОД. Према програму управљања свим токовима отпада која се предлаже у овом Плану, потребно је изабрати, изградити и опремити локације за:

- привремени прихват свих врста отпада са територије општине Чајетина и њихово упућивање на локације коначног збрињавања (рециклажно двориште);
- привремени прихват свих врста комуналног отпада на рециклажном острву у тржном центру, на Златибору и њихов трансфер на рециклажно двориште;
- компостирање биоразградивог отпада са територије општине Чајетина;
- депоновање инертног грађевинског отпада;
- изградњу административно техничког објекта са привременом функцијом рециклажног дворишта.

13. ПРОГРАМ РАЗВИЈАЊА ЈАВНЕ СВЕСТИ О УПРАВЉАЊУ ОТПАДОМ

Развијање јавне свести становништва кроз едукативне програме усмерено је на следеће циљне групе:

- запослене у КЈП, јавним предузећима и установама
- запослене у локалној самоуправи,
- образовне институције (од вртића до школа - основних и средњих)
- општа јавност
 - становници општине
 - посетиоци током туристичке сезоне
- привреда
- медији

Примарна селекција отпада је веома битна у систему за управљање отпадом. Да би се примарна селекција увела, поред неопходне инфраструктуре за селектовано одвајање отпада, потребно је да се становништво укључи у цео систем. Да би становништво разврставало отпад на месту настанка неопходно је константно подизање свести грађана о важности

³. Параметри који сачињавају атест: хемијске и биохемијске анализе, механички састав, токсиколошки статус, микробиолошки статус, биолошки статус, енергетска вредност.

успостављања селекције отпада на месту настанка и утицаја који се истим јавља на животну средину.

У склопу информативних, промотивних и едукативних активности потребно је, у складу са хијерархијом управљања отпадом, подстицати смањење настанка отпада, поновну употребу и правилно разврставање на месту настанка, као и правилно поступање са опасним отпадом и отпадом који се не сме одлагати заједно са осталим комуналним отпадом.

Значајан допринос у области едукације грађана са циљем развоја примарне селекције отпада треба да имају и организације цивилног друштва.

Циљ информативне кампање је да омогући општини Чајетина повећање квалитета раздвојеног отпада, кроз информисање и едукацију различитих циљних група о начину сепарације отпада и рециклажи, које би их инспирисало на делање у складу са тим.

Како би се кључне поруке пренеле циљним групама на једноставан и ефикасан начин, потребно је да комуникациона стратегија буде имплементирана кроз неколико фаза. Кроз сваку од фаза треба одговорити на наведене изазове, а у циљу поспешивања квалитета раздвојеног отпада и целокупног система примарне сепарације отпада.

Кључне поруке:

- Златибор је туристичка „зелена“ дестинација, сваки појединац би требало да да свој допринос да тако и остане.
- Општина Чајетина остварује најбоље резултате у погледу количине прикупљеног отпада на нивоу региона.
- Општина Чајетина има циљ да повећа квалитет прикупљеног отпада.
- Чајетина унапређује систем прикупљања отпада у сеоским насељима кроз увођење нових контејнера и компостирања.

Како би се кључне поруке комуницирале на одговарајући начин, потребно је да се комуникација са циљним групама реализује у неколико фаза:

1. Комуникација поводом унапређења система прикупљања отпада у сеоским насељима

- Комуникација са сеоским становништвом на проширеној територији
- Радио кампања

2. Подизање свести о раздвајању отпада и рециклажи код различитих циљних група

- Активности усмерене на индивидуална домаћинства
- Кампања усмерена на туристе пред почетак и током туристичке сезоне
- Постављање уметничке инсталације/инсталација од отпада и медијска промоција истих
- Комуникација посредством билборда
- Комуникација са туристима посредством туристичко угоститељских објеката
- Подизање свести о раздвајању отпада у вртићима и школама

3. Одржати интересовање за сепарацију отпада кроз различите активности

- Посета средњошколаца Регионалном центру за управљање отпадом „Дубоко“ у Ужицу
- Саопштење за јавност о квалитету прикупљеног отпада у општини Чајетина (након неколико месеци)
- ТВ прилози о активностима за унапређење система сепарације отпада

14. МЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ КРЕТАЊЕ ОТПАДА КОЈИ НИЈЕ ОБУХВАЋЕН ПЛАНОМ И МЕРЕ ЗА ПОСТУПАЊЕ СА ОТПАДОМ КОЈИ НАСТАЈЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

У Регионалном центру за управљање отпада Дубоко, допуштено је одлагање само неопасног отпада који је прописан дозволом за одлагање.

На улазу у рециклажно двориште ће се такође вршити визуелна провера и контрола отпада, који буде доносило становништво, како би се спречило складиштење отпада који је забрањено одлагати у РЦУОД. Забрањен је прихват следећих врста отпада у рециклажно двориште:

- Течног отпада;
- Материјала који садрже азбест;
- Медицинског отпада
- Животињског отпада;
- Мешаног комуналног отпада.

Приликом одлагања отпада морају бити спроведене следеће операције:

- 1) визуелна инспекција отпада на улазу у депонију, као и на месту одлагања;
- 2) верификација усаглашености отпада са описом из документације коју доставља власник;
- 3) мерење и регистрација испоруке (сваку испоруку прате подаци који се уписују у регистар отпада сваког дана, као што су врста отпада, карактеристике отпада, тежина отпада, порекло, име и адреса фирме која је довезла отпад и тачна локација на коју је отпад одложен на депонији).

Свако илегално одлагање отпада који није на листи за депоновање, у рециклажном дворишту, кажњиво је у складу са Законом о управљању отпадом. Опасан отпад се мора складиштити у складу са прописима и транспортовати до постројења за третман.

Са посебним токовима отпада мора се поступати у складу са Законом о управљању отпадом и подзаконским прописима и у складу са мерама предвиђеним овим и Регионалним планом.

За поступање са отпадом супротно мерама које су предвиђене Планом, односно законом, Закон о управљању отпадом је прописао казнене мере

Ванредна ситуација је стање када су ризици или последице катастрофа, ванредних догађаја и других опасности по становништво, животну средину и материјална добра таквог обима и интензитета да њихов настанак или последице није могуће спречити или отклонити редовним деловањем надлежних органа или служби, због чега је за њихово ублажавање и отклањање неопходно употребити посебне мере, снаге и средства за појачан режим рада (Закон у ванредним ситуацијама, „Сл. гласник РС“ бр. 111/09).

Начин поступања са отпадом који настаје у ванредним ситуацијама (поплава, земљотрес, снег, лед, техничко-технолошка несрећа, удес, катастрофа) ће бити регулисан у складу са Планом заштите и спасавања путем Штаба за ванредне ситуације.

Отпад настао у ванредним ситуацијама може да представља опасност за здравље људи и за животну средину, у зависности од порекла и да ли је ванредна околност створила проблем са разношењем постојећег отпада.

У случају ванредних ситуација од изразите важности је деловати превентивно. Превентивне мере које утичу на смањење количине отпада који настаје у ванредним ситуацијама зависе од саме ванредне ситуације.

Сва предузећа чија делатност представља ризик по здравље људи и животну средину су дужна да израде планове кроз које ће дефинисати превентивне мере и процедуре поступања у ванредним ситуацијама.

Уклањање отпада насталог у ванредним ситуацијама треба да прати принцип приоритета, тако да се отпад категорише, а затим уклања по приоритетима. Отпад треба уклањати по следећем редоследу:

- 1) Опасни материјали и опасан отпад;
- 2) Комунални отпад;
- 3) Животињски отпад;
- 4) Пољопривредни производи;
- 5) Инертни отпад.

Опасни материјали и опасан отпад

Мешани отпад за који се претпоставља да може бити опасан отпад и опасан отпад, треба физички одвојити од осталог комуналног отпада тако да не може доћи до мешања са неопасним отпадима у циљу безбедног преузимања и транспорта до коначног збрињавања од стране овлашћеног оператера који поседује дозволу за управљање опасним отпадом. Опасан отпад је неопходно привремено складиштити у складу са прописима.

Уколико је ванредна ситуација настала испуштањем садржаја или оштећењем контејнера за опасне материјале или хемикалије, могу бити убачени у осигуране обележене контејнере. Расути опасни материјали могу бити апсорбовани инертним материјалима и затим убачени у пластичне џакове или трајне контејнере. Оштећене вреће које садрже хемикалије, пестициде, вештачко ђубриво, и сл. треба да буду смештене у пластичне кесе или одговарајуће контејнере, који су означени и смештени на безбедној локацији. Треба избегавати мешање некомпатибилних материјала као што су на пример киселине и базе, која могу произвести нежељене реакције.

Уколико се утврди да опасан отпад представља опасност, потребно је онемогућити приступ у околној зони све док особље ангажовано због ванредне ситуације не заврши са чишћењем.

Привремено одлагање и транспорт опасног отпада насталог у ванредним ситуацијама треба организовати, у складу са националним прописима. У рециклажном дворишту не може се вршити прихват опасног отпада настао у ванредним ситуацијама.

Комунални отпад

У случају великих количина отпада који настаје у ванредним ситуацијама, јавност треба едуковати и информисати да не меша опасан, кабасти и амбалажни отпад са комуналним отпадом. Комунални отпад треба сакупити и одложити у кесе, канте и контејнере, да не би угрожавао животну средину. Овакав отпад се сакупља и одвози као и комунални отпад настао у нормалним околностима.

Отпад животињског порекла

Мртве или заражене животиње настале у ванредним ситуацијама треба уклонити у складу са упутствима која су дата у прописима и законима, на простор одређен за одлагање ове врсте отпада, дефинисан од стране локалне самоуправе.

Пољопривредни производи

Оштећене или потенцијално неисправне пољопривредне производе и храну, која у ванредној ситуацији представља отпад, треба уклонити да би се умањили непријатни мириси и спречило размножавање глодара. Прекомерно размножавање глодара може довести до ширења заразних болести.

Ову врсту отпада могуће је одложити на компостиште.

Инертни отпад

Отпад од крхотина, настао оштећењем објеката или помоћних средстава обично се сматра инертним отпадом. Инертни отпад укључује метал, дрво, цигле, бетон, изолациони материјал, керамику, пластику и стакло. Најчешће представља и највећу количину отпада коју треба уклонити у оваквим ситуацијама. Инертни отпад од крхотина и дрвећа, има најнижи приоритет у сакупљању после ванредне ситуације, због најмање опасности по јавно здравље и животну средину. И поред овога инертни отпад је потребно прикупити што брже да би што пре био успостављен неометан саобраћај и била омогућена поправка оштећене инфраструктуре.

У случају велике количине отпада насталог у ванредним ситуацијама надлежни органи за поступање у ванредним ситуацијама са надлежним органима јединице локалне самоуправе би по хитном поступку требало да утврде локације на којима би се привремено складиштио/одложио прикупљени отпад. Пожељно је да одабрана локација буде тачно дефинисана површина на којој је неопходно одвојено разврстати горе наведене врста отпада у складу са приоритетима. Локалне самоуправе у сарадњи са кризним штабовима и Одсеком за ванредне ситуације треба да обезбеде да се изврши чишћење и уколико је потребно деконтаминацију одабраних локација, након завршеног процеса сакупљања и транспорта отпада на даље поступање. Локалне самоуправе би требало да сачине извештаје о процени штете, са релевантним подацима о количини и врсти сакупљеног, транспортованог, преузетог (од оператера) и одложеног отпада, о стању стању и количини уништених контејнера, механизацији и остале неопходне опреме за несметано функционисање надлежног јавно комуналног предузећа.

У зависности од саме ванредне ситуације треба размотрити успостављање посебних телефонских линија и електронске поште, на које може становништво да се обрати за савет или помоћ у поступању са насталим отпадом.

15. НАДЗОР И ПРАЋЕЊЕ ПЛАНИРАНИХ АКТИВНОСТИ И МЕРА

Надзор и праћење планираних активности ће показати да ли су акције из Плана постигнуте и да ли је управљање отпадом уређено у складу са Стратегијом.

Успешност реализованих мера и активности из Плана прати се индикаторима (количина генерисаног комуналног отпада на годишњем нивоу; удео рециклиране количине по врсти амбалажног материјала, укупна количина произведеног биоразградивог отпада

нагодишњем нивоу, количина биоразградивог отпада искоришћеног за компостирање...) који указују на количину смањења отпада и квалитет одабраних мера.

Потребно је радити годишњи извештај о имплементацији Плана са кратким приказом развојног Плана за наредну годину што ће осигурати да План остане актуелан. На тај ће бити означен напредак и обележена кључна питања која треба разматрати у наредном периоду. Циљ усаглашавања и ревидирања је провера најбољих прихватљивих опција за животну средину зависно од социјалног, економског, технолошког и институционалног развоја, који треба да доведе до побољшања начина поступања са отпадом.

Локална самоуправа је дужна да обезбеди услове за спровођење Плана и да врши надзор над његовим спровођењем од стране надлежних органа.

16. ПРОЦЕНА ТРОШКОВА И ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА ЗА ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ

Анализа финансијске оправданости и финансијске одрживости Плана управљања отпадом општине Чајетина као полазне тачке узима следеће:

- Извештаје о пословању КЈП Златибор за године 2015, 2016, 2017 и програм пословања КЈП Златибор за 2018. годину (посебно нето добит, средства амортизације и резервисања, и трошак депоновања отпада на РЦУОД)
- Чињеницу да се у општини Чајетина прикупља комунални отпад са целокупне територије, и планира увођење нових тарифа којим би била обухваћена цела територија општине;
- Приходи КЈП Златибор у делатности управљања комуналним отпадом су искључиво од наплате услуге изношења, одвожења и депоновања отпада.
- КЈП Златибор нема приступ финансијским средствима по основу принципа „продужена одговорност произвођача“ и принципа „загађивач плаћа“;
- У 2018. години наставио се тренд повећања количине отпада уз повећање цене депоновања са 1.815 дин/т. на 2.292 дин/т.;
- Инвестиције у капиталне комуналне објекте финансирају се из средстава буџета општине Чајетина;
- Инвестиције у комуналну опрему финансирају се из средстава амортизације КЈП Златибор и нето добити предузећа, до нивоа расположивих средстава, а остатак из средстава буџета општине Чајетина;
- Општина Чајетина и КЈП Златибор финансирање развоја комуналне услуге базирају на сопственим финансијским средствима, уз стално праћење донаторских конкурса као допунског извора финансирања.

Табела 5. Преглед потребних средстава (Све вредности исказане су у стотинама хиљада динара)

Редни број	Назив	Вредност	Извори финансирања
1.	Изградња рециклажног дворишта	60.000	Буџет општине Чајетина донаторска средства
2.	Изградња централне компостане	6.000-30.000 (у зависности од избора технологије)	Буџет општине Чајетина донаторска средства
3.	Изградња рециклажних острва на локацији тржног центра у туристичком насељу у Златибор	3.000	Буџет општине Чајетина донаторска средства
4.	Успостављање локације за безбедно одлагање грађевинског отпада	1.500	Буџет општине Чајетина донаторска средства
5.	Израда студије изводљивости/оправданости за изградњу постројења за коначан третман отпада животињског порекла и плана имплементације за коначну реализацију	1.000	Буџет општине Чајетина донаторска средства
6.	Изградња пословног објекта КЈП Златибор	100.000	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор
7.	Камион са дуплом платформом - 32м ³	22.000	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор
8.	Камион аутосмеђар са потисном плочом – 22м ³	14.000	Донаторска средства - ЕИПС
9.	Камион аутосмеђар са потисном плочом – 20м ³	15.000	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор, Донаторска средства
10.	Камион путарац	3.000	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор
11.	Камион путарац	7.000	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор
12.	Контејнери прихватне запремине (5-8)м ³	7.200	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор
13.	Контејнери прихватне запремине 1,1 м ³ , ПЕВГ, жуте боје	1.100	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор, Донаторска средства
14.	Контејнери прихватне запремине 1,1 м ³ , ПЕВГ, плаве боје	4.000	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор, Донаторска средства
15.	Посуде ПЕВГ прихватне запремине 0,24м ³	17.500	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор, Донаторска средства – ЕИПС
16.	Посуде ПЕВГ прихваатне запремине 0,12м ³	13.500	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор, Донаторска средства
17.	АБ РОЛ контејнери прихватне запремине 32 м ³	3.500	Буџет општине Чајетина, КЈП Златибор, Донаторска средства

17. РОКОВИ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПЛАНИРАНИХ МЕРА И АКТИВНОСТИ

Табела 6.: Планиране мере и активности, са главним носиоцима и роковима извршења

Планиране мере и активности	Носилац	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Изградња рециклажног дворишта на територији општине Чајетина	Општина			x							
Изградња централне компостане	Општина			x							
Изградња рециклажног острва на локацији тржног центра у туристичком насељу на Златибору	Општина КЈП		x								
Обезбеђење локације за безбедно одлагање инертног грађевинског отпада и инертног отпада од рушења грађевинских објеката	Општина	x									
Израда студије изводљивости (оправданости) за изградњу постројења за коначан третман отпада животињског порекла	Општина	x									
Изградња пословног објекта КЈП Златибор	Општина	x									
Развој примарне селекције отпада	КЈП Општина		X	x	x	x	x	x	x	x	x
Повећање ефикасности прикупљања отпада дуж саобраћајнице Београд-Јужни Јадран	КЈП	x	X	X	X	X					
Компостирање биоразградивог отпада на централној компостани	КЈП			X	x	x	x	x	x	x	x
Компостирање биоразградивог отпада у кућним компостерима	КЈП Грађани		X	X	X	X	x	x	x	x	x
Изградња система за безбедно прикупљање посебних токова отпада	Општина КЈП			X							
Подизање нивоа знања/свести о утицају отпада на човека и животну средину	Општина КЈП Удружења	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

18. ЗАКЉУЧАК

План управљања отпадом општине Чајетина за период (2019-2028) је, пре свега, произашао из анализе позиције општине Чајетина у РЦУОД –у, а у светлу закона Републике Србије, националних циљева о отпаду и све већих обавеза у том смислу које се преносе на локалне заједнице.

Основни циљ плана који се преваходно односи на стварање трајних и одрживих услова за обезбеђење квалитетне животне средине грађана општине Чајетина и свих њених посетилаца има за претпоставку значајне измене концепције збрињавања свих врста отпада које настају у урбаном, сеоском, туристичком и транзитном делу општине.

Ове измене су у делу:

- развоја комуналне инфраструктуре,
- комуналне опреме,
- технолошких поступака у збрињавању свих врста отпада,
- навика свих учесника у стварању и збрињавању отпада,
- расподеле одговорности свих заинтересованих страна,
- посебно у делу повећања личне одговорности и одговорности правних лица.

У том смислу учесници у изради овог плана имају и јасне задатке да у наредном периоду обезбеде: потребну комуналну инфраструктуру, одговарајућу опрему, одговарајућа технолошка знања, правно регулаторни оквир у скаду са одговорностима и инструменте заштите, успостављање процеса сталне едукације свих учесника са циљем стварања адекватних навика и повећања одговорности.

Како су планом дефинисане обимне инвестиционе активности уз ангажовање значајних финансијских средстава која се евидентно не могу обезбедити из редовних прихода РЦУОД и КЈП Златибор, то ће захтевати значајно учешће средстава буџета општине Чајетина. Током периода реализације тражиће се и средства националних и међународних наменских фондова.

Кључни планирани инвестициони захвати су тренутно у фази планирања и пројектовања, тако да финансијска анализа плана није могла да обезбеди прецизну финансијску пројекцију. Из тог разлога, када се обезбеде прецизне пројектоване вредности, биће потребно извршити ревизију појединих делова плана на основу кога ће се развити одговарајућа финансијска стратегија. Рокови за реализацију ће бити условљени расположивим финансијским капацитетима.

Радна група је свесно поставила високе циљеве са идејом да на тај начин повећа ниво мобилности свих заинтересованих страна на предузимању, планом дефинисаних мера и на реализацији планираних активности.

ИЗВОРИ ПОДАТАКА

Стратегија управљања отпадом
Национални план управљања отпадом
Стратегија развоја општине Чајетина
Службени документи КЈП Златибор
Службени документи РЦУОД
Службени документи Општинске управе општине Чајетина
Регионални план управљања отпадом
Локални план управљања отпадом за територију општине Чајетина 2014-2019
Национални закони и подзаконска акта